

Pogovor z redno profesorico dr. Dušanko Mičetić Turk

Martina Babič
Tilen Zamuda

Prosila bi za kratko predstavitev

V Maribor sem prišla leta 1972 po zaključenem stažu, ki sem ga končala v Reki. Osnovno šolo in gimnazijo sem končala v Reki, kakor tudi Medicinsko fakulteto. Specializacijo iz pediatrije sem začela februarja leta 1972 in zelo hitro, že januarja leta 1976, opravila specialistični izpit v Ljubljani. Z 28. leti sem bila med najmlajšimi specialisti. Med specializacijo sem zaključila tudi podiplomski študij v Zagrebu iz «zašтите majke i djeteta», na šoli Andrije Štampara. Po zaključenem specialističnem izpitu sem se usmerila v pediatrično gastroenterologijo in istega leta šla na Nizozemsko, na univerzitetni medicinski center v Leidenu, kjer sem se naučila izvajati biopsijo tankega črevesa. To tehniko sem vpeljala v slovensko pediatrično gastroenterologijo. Na področju biopsiranja in histološke analize sluznice tankega črevesa so se odprle nove možnosti raziskovanja. Tako sem opravila magistrsko nalogo s področja histološke analize črevesne sluznice otrok z celiakijo. Po zaključeni magistrski nalogi leta 1980 je nekaj časa preteklo do zagovora doktorata 1986 leta. Morate se zavedati, da smo na pediatriji v tistem času hospitalizirali veliko število otrok. Delovali smo na starem otroškem oddelku na Vinarski ulici, kjer so bile vse postelje zasedene ali prezasedene. Tako je moja generacija specializantov in mladih specialistov dežurala po osemkrat mesečno, v poletnih mesecih tudi dvanajstkrat. Ob tem smo vsi postali zelo večji obvladovanja in diagnosticiranja bolezni. Bili smo strokovno vrhunsko usposobljeni prav zaradi dežuranja v tolikšni meri. Doktorat sem delala na medicinski fakulteti v Ljubljani. Imela sem imenitne mentorje, ki jih zelo spoštujem, saj so mi odprli nova obzorja: pokojni profesor Leo Matajč za področje pediatrije in profesor Miroslav Kalinšnik za področje histologije. Doktorat sem tudi delala iz področja celiakije, ki je ostala moja ljubezen. Iskala sem številčno gostoto intraepitelijskih limfocitov. V tistem času

je bilo malo znanja o intraepitelijskih limfocitih, danes pa je to kriterij za diagnozo celiakije.

Odsek za pediatrično gastroenterologijo in prehrano vodim od leta 1984. V tem času je odsek postal razpoznaven po strokovni odličnosti ne le doma, temveč tudi v tujini, saj sem nenehno gojila tesne strokovne stike s pediatričnimi klinikami v Grazu, Zagrebu, Amsterdamu in Londonu. Mnogo diagnostičnih metod smo začeli prvi v Sloveniji.

Nam lahko opišete razliko med strokovno in akademsko potjo

Vedno moramo razlikovati dve poti: ena je strokovna pot, druga akademska. Strokovno pot omogoča končna fakulteta in specializacija. Na strokovni poti imate naslednje korake: lahko postanete primarius (primum inter pares), svetnik in višji svetnik. Primarius sem postala leta 1992, višja svetnica leta 2003.

Druga pot je akademska pot. Ta pot gre preko magistrerija, doktorata in habilitacije v docenta, izrednega profesorja in rednega profesorja. V znanstveni naziv docent sem bila habilitirana na Medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani leta 1988, nato na isti univerzi v naziv izredne profesorice za področje pediatrije. Na Univerzi v Mariboru sem bila habilitirana v redno profesorico

leta 2001. Inauguracijsko predavanje za rednega profesorja sva imela istega dne s prof. dr. Ivanom Kranjcem, dekanom.

Leta 2006 so mi na Univerzi v Oulu na Finskem podelili častni naziv Doctor Honoris Causa za področje zdravstvenih ved. Na ta naziv sem zelo ponosna, ker sem med zelo redkimi izbranci, ki jih doleti ta čast, predvsem zato, ker je moje delo priznано na univerzi, ki slovi kot ena najboljših na Finskem. Finska pa je v evropskem vrhu.

Zakaj ločimo strokovno od akademske oziroma znanstvene poti?

Zato ker razlikujemo aktivno in pasivno vlogo udeleženca v znanosti. Znanje, ki ga pridobite tekom študija, vam omogoča neposredno uporabo in širjenje tega znanja, tj. kvalitetno strokovno delo, ne ustvarjate pa novega znanja. Torej je to pasivna vloga v znanosti.

Znanstveno izobraževanje omogoča usposabljanje za pridobivanje novega znanja na nekem področju, za aktivno vlogo v znanosti. Novo znanje se ustvarja z raziskovanjem. Aktivna vloga v znanosti je čar, žlahtnost poklica. Sodelovati v ustvarjanju nove doktrine v zdravljenju ali novega algoritma v diagnosticiranju, prispevati znanosti je nekaj, kar poplača velik trud, ki ga kot raziskovalec vložite v delo.

Strokovno sodelovanje pomeni tudi sodelovanje v mnogih strokovnih združenjih. Kje vse sodelujete vi?

Od leta 1990 zelo aktivno sodelujem z evropskim združenjem za otroško gastroenterologijo, hepatologijo in prehrano (ESPGHAN) v delovni skupini za akutne diarealne bolezni. V okviru te skupine smo zaključili 10 evropskih multicentričnih raziskav, ki so pripeljale do mnogih sprememb, npr. na področju uporabe probiotikov, prebiotikov in rehidracije dojenčkov. Sedaj se pripravljamo na veliko evropsko študijo, kjer bomo raziskovali vpliv prebiotikov na pojavljanje diarealne bolezni, pri tistih otrocih, ki dolgotrajno prejemajo antibiotike. V Mariboru imamo zaradi razvoja laboratorijske diagnostike vse možnosti, da raziskavo dobro izpeljemo.

Moj prvi raziskovalni nacionalni projekt je potekal leta 1980. Raziskovala sem incidenco in prevalenco laktozne malabsorpcije in laktozne intolerance pri dojenčkih in otrocih do 14. leta starosti. Moja naslednja raziskava je bila s področja gastroenterološke histologije: stereološke preiskave biopta tankega črevesa pri celiakiji. Potem je sledila petletna velika raziskava o rehidraciji dojenčkov in optimalni rehidracijski formuli za naše

dojenčke. Iz te raziskave je tudi nastal Nelit60, ki ga je začel proizvajati Lek. Sodelovala sem tudi z medicinsko fakulteto Univerze v Gradcu v raziskavi elementov v sledovih, njihovem pomenu v prehrani in vplivu na rast in razvoj otrok. Iz te raziskave je izšlo veliko publikacij.

Kot veste, je celiakija moja ljubezen, zato smo raziskovali incidenco in prevalenco celiakije v severnovzhodni Sloveniji, incidenco celiakije med družinskimi člani, raven selena pri bolnikih s celiakijo, pojav malignih bolezni pri bolnikih s celiakijo in njihovih družinskih članih in drugo. Iz tega raziskovalnega projekta je izšlo tudi nekaj magisterijev.

Vedno sta me zanimala rast in razvoj otrok. Tako smo skupaj z našimi neonatologi raziskovali vpliv prehrane na rast in razvoj. Leta 1996 smo ugotavljali, da dojenje bistveno vpliva na kognitivne sposobnosti otrok že pri 6. mesecu starosti. Sedaj pa v okviru programske skupine, ki jo vodim, raziskujemo kvaliteto življenja – biopsihosocialni model kvalitete življenja. Naslednje leto bo projekt zaključen. Zelo se veselim novih projektov, ki jih začinjamo 2008. Eden teh je spet s področja celiakije v okviru 7. evropskega okvirnega programa. Mi smo eden od 14 evropskih partnerjev.

Pisanje člankov je lahko velik užitek, lahko pa predstavlja mukotrpno delo, odvisno od samoiniciativnosti. Če je znano, da pišete dobre članke, vas povabijo, da postanete recenzent v raznih revijah. Kot recenzent delujem pri Journal of pediatric gastroenterology & nutrition, za Acta paediatrica, European journal of clinical nutrition – to so zahtevne revije. Večinoma en članek recenzira več recenzentov, ki se v glavnem strinjamo o kvaliteti članka. Sem pa tudi recenzent za Slovensko pediatrijo, za Zdravniški vestnik, za Acta Paediatrica Croatica, za revijo Medicina.

Sem aktivna članica Evropskega združenja za enteralno in parenteralno prehrano (ESPEN) in članica strokovnih nacionalnih združenj iz pediatrije in gastroenterologije. Na področju visokega šolstva sem člani-

ca izvršnega odbora Evropske federacije edukatorjev za zdravstveno nego (FINE).

Ste tudi ustanoviteljica prvega društva za celiakijo. Kako je razvito danes to društvo v Sloveniji?

Društvo za celiakijo smo ustanovili v Mariboru leta 1988. Hitro je preraslo v slovensko društvo za celiakijo. Danes to društvo deluje z osmimi podružnicami po vsej Sloveniji, tako smo vsem bolnikom omogočili enako zdravstveno varstvo, enako skrb. Otroci dobijo informacije o prehrani in načinu življenja v okviru poletne rehabilitacije, ki jo organiziramo v Punatu ali na Deblem Rtiču. Otrokom pa se priključujejo tudi odrasli bolniki. Organizirajo se različni strokovni sestanki, športna tekmovanja in druge oblike druženja.

Letošnje leto smo imeli čast organizirati evropski kongres vseh evropskih društev za celiakijo AOESC, hkrati pa je potekal internacionalni znanstveni simpozij s področja celiakije, kjer so sodelovali največji strokovnjaki iz tega področja. Kongresa se je udeležilo okoli 300 udeležencev iz Evrope in Amerike.

Vsi naši pacienti dobijo vsako leto celoten popis vseh živil, ki so brez glutena. V samem začetku smo se zelo trudili, da smo stimulirali podjetja v Sloveniji, da izdelujejo izdelke brez glutena. Sedaj, ko so meje odprte, zaradi uvoza ni več takšnih težav. Značilnost mariborske pediatrične šole je v tem, da nismo zadovoljni samo s postavitvijo diagnoze, ampak skrbimo tudi za kvaliteto življenja bolnikov. Tako je po vzoru društva za celiakijo ustanovljeno tudi Slovensko društvo za kronične vnetne črevesne bolezni, ki ima sedež na našem oddelku. Prav tako skrbimo za nevrološke bolnike, za astmatike ipd. Ta socialni čut je med ljudmi na Štajerskem posebej razvit in prav to je potrebno gojiti. To je naša prednost.

Sodelujete tudi v zdravniški zbornici.

Že od leta 1997 aktivno sodelujem kot članica sveta za izobraževanje v Zdravniški zbornici. Sem delegat zdravniške zbornice Slovenije v izvršnem odboru UEMS (Evropsko združenje specialistov medicine). To združenje združuje več kot milijon specialistov iz EU. Države članice zastopa 2 do 5 delegatov. Informacije iz UEMSa sem prenašala v našo Zdravniško zbornico in specializacije v Sloveniji so zelo dobro usklajene z Evropskimi. Nekaj let nazaj se mi je pridružil dr. Zlatko Fras, ki je lansko leto postal predsednik UEMS-a, na kar smo v Zdravniški zbornici zelo ponosni. Slovenci smo bili razpoznavni kot delovni, kot verodostojni ljudje, ki smo sposobni voditi tudi velike organizacije. UEMS ima

tudi delovne skupine, v eni izmed njih sodelujem tudi sama. Vendar pa moramo vse, kar se dogaja v EU, prilagoditi našim razmeram. Tako se začnemo počasi zavedati, da so specializacije predolge in da jih moramo začeti krajšati.

Kako je izgledalo vaših 10 let, ki ste jih preživelih kot dekanica Visoke zdravstvene šole?

Ves ta čas sem 50 % ostala zaposlena na pediatriji in 50 % na Visoki zdravstveni šoli. Vendar je nemogoče opravljati delo 50 %, tako da je to bilo 100 % delo na obeh področjih. Če pogledam na prehojeno desetletno pot, sem vesela rezultatov, ki so ostali za mano. V tem času je Visoka zdravstvena šola prerasla v Fakulteto za zdravstvene vede. Kot prva je uvedla Bolonjski proces 3+2, ki že krasno teče. Raziskovanje na področju zdravstvene nege in informatike v zdravstveni negi je zelo razvito. Povezovanje z najboljšimi inštitucijami s področja izobraževanja iz zdravstvene nege je vzpostavljeno. Visokošolske učiteljice zaključujejo magisterije in doktorate. Vse to je odlična zapaščina in podlaga za nadaljnji razvoj.

Ste tudi članica Sveta za visoko šolstvo pri vladi Republike Slovenije.

Ja, članica Sveta za visoko šolstvo sem že drugi mandat. V tem mandatu vodim Komisijo za zdravstvo in socialo, ki jo je pred mano vodila prof. Kocijančičeva. V komisiji obravnavamo vse nove dodiplomske in podiplomske programe iz medicine in zdravstva, ter spremembe v obstoječih programih. Za te programe predlagamo soglasja ali umik soglasja senatu za akreditacijo programov.

Kaj menite o prvi generaciji študentov Medicinske fakultete v Mariboru?

Zelo pozitivno sem presenečena nad zanimanjem med študenti za pediatrijo. Polna dvorana ob osmih ali devetih zvečer je zelo pozitivno presenečenje za vse nas. Pravzaprav vas imamo zelo radi, ker čutimo vaše zanimanje. Dajete nam motivacijo, da vas naučimo čim več.

Moram vam povedati, da sem bila zelo ganjena na vašem božičnem koncertu. Videti toliko mladostne energije in talenta je motivacija za vse nas, da vam čim bolj pomagamo naprej in vam omogočimo čim več.

Vi ste na začetku kariere. Uspeh je seveda že to, da ste bili sprejeti na medicino. Sam inteligenčni količnik vam ne zagotavlja uspeha. Pravijo, da naj bi IQ

na uspeh vplival samo delno, na ostalo pa vpliva splošna inteligenca, ki jo lahko tekom študija še izboljšamo. Velik delež prispevajo tudi drugi dejavniki, npr. v tujini je zelo pomembno, iz katerega družbenega sloja izhajate, veliko je odvisno tudi od sreče. Ne pozabimo pa na drugo inteligenco, čustveno inteligenco, čut za empatijo. Imeti bi ga morali vsi medicinci. Zdravnik se mora znati vživeti v bolnika. V pediatriji je še posebej pomembna empatija, saj delamo z najranljivejšo populacijo, z dojenčki in otroki.

Zakaj ste se odločili za študij medicine in kasneje pediatrije?

Za študij medicine se nisem odločila sama, odločili so se starši. Sestra je takrat v Ljubljani študirala novinarstvo, jaz sem želela iti po poti moje tete, ki je bila ugleden kemik v INI v Zagrebu. Vendar so starši želeli, da ostanim z njimi v Reki in nato sem se med vsemi študiji, ki sem jih imela na razpolago, odločila za študij medicine, saj je bil najbližje biokemiji, moji ljubezni že od gimnazije. Medtem, ko so moje kolegice v gimnaziji imele za idole igralke, sem jaz imela za svoj ideal Marie Curie. Rada sem brala biografije velikih znanstvenic, nekako me je vedno privlačilo raziskovanje. Za pediatrijo sem se odločila po srečnem naključju. Če bi ostala v Reki, bi postala kardiolog, saj so mi kot odlični študentki ponujali to specializacijo. Vendar sem zaradi ljubezni prišla v Maribor, kjer je bila možnost specializacije na pediatriji, ki sem jo tu tudi vzela.

Na kateri dosežek ste najbolj ponosni? Kaj je bil vaš največji izziv v življenju?

To je težko vprašanje. Možno, da največji izziv še pride. Ne vem, na kaj bi bila najbolj ponosna. Mogoče na utemeljitev pediatrične gastroenterologije na našem oddelku, utemeljitev slovenskega društva za celiakija, fakulteto za zdravstvene vede, sodelovanje pri nastajanju medicinske fakultete, svoje mlade sodelavce...? Verjetno pripadam generaciji, ki je imela privilegij, da spreminja stvari v svojem okolju in prispeva k razvoju.

Kako se pripravljate na predavanja? Kaj je po vašem mnenju najpomembnejše pri pediatriji?

Na predavanja se pripravljam zelo resno, zelo spoštujem avditorij in menim, da tudi študenti prihajajo pripravljeni na predavanja. Na predavanjih vedno uporabljam najnovejše podatke. Če imam neko predavanje že napisano, ga vedno posodobim - dodam nove sodobne po-

datke, saj se ti zelo hitro spreminjajo. Predavanja za študente morajo biti najkvalitetnejša in sodobna. Dekan Medicinske fakultete v Harvardu je pred kratkim rekel, da študent dobi na predavanjih informacijo, ki je vedno samo polovično pravilna, saj se medicina zelo hitro razvija.

Pediatrija je zelo kompleksna stroka. Najpomembnejša sta rast in razvoj otroka, saj ta diktirata celotno pediatrijo, česar nimate v nobeni drugi stroki. Na interni medicini se srečujete z že izoblikovanim človekom. Pediatri vedno ocenjujemo celoten otroški status. Je otrok primerno telesno, čustveno, verbalno in inteligentno razvit za svojo starost? Naslednja posebnost, značilna za pediatrijo je, da je stroka v zadnjih 25. letih zelo napredovala in se spremenila. Prišlo je do velike spremembe v patologiji akutnih in kroničnih bolezni. Akutnih bolnikov je hospitaliziranih manj, kroničnih bolnikov čedalje več. Danes omogočamo preživetje mnogim nedonošenčkom in težko bolnim otrokom, ki bi sicer v preteklosti predčasno zaključili svoje življenje. Razvoj pediatrije omogoča vse več invazivnih preiskav, zato so se razvile še številne subspecializacije, pediatrični oddelki pa omogočajo bivanje staršev ob otroku.

Kakšen je po vašem mnenju dober zdravnik?

Dober zdravnik je dobra in poštena oseba, poštena do sebe, do pacienta, do celotne družbe. Zdravnik mora biti oseba visokih moralnih in etičnih načel, ki jih ne sme kršiti. V sebi mora nositi dobroto in altruizem, da pomaga človeku, ki je v stiski, ki se mu zaupa ali ki mu je zaupan. Pomembno je tudi dobro obvladovanje večščin komunikacije.

Kaj počnete v prostem času? Vam ga ob vseh teh dejavnostih še sploh kaj ostane?

Vse je v dobri organizaciji dela. Prosti čas preživim z družino in prijatelji. Zelo rada tudi berem in potujem. Strast do potovanja sem pridobila že kot otrok. V hiši mojih staršev so se zbirali prijatelji pomorščaki, ki so pripovedovali zgodbe o dolgih potovanjih, o narodih, o tujih rasah. Že kot majhen otrok sem z velikim zanimanjem poslušala takšne pripovedi. Mislim, da je ta strast do potovanja deloma podedovana, deloma pridobljena. Prepotovala sem veliko sveta, tudi strokovno, kot udeleženka različnih kongresov. Na kongresu je veliko garanja, vedno imam predavanja ali pa sem aktivna v kakšni delavnici. Vendar udeležba med strokovno elito omogoča, da vidiš stvari in mesta, ki ti sicer kot navadnemu turistu niso dostopna. Tako nas peljejo na vladne sprejeme pri državnikih in na druga izjemno ek-

skluzivna mesta. Na teh kongresih srečam izjemne ljudi, ki so prispevali k razvoju znanosti. Zanimivo je, da bolj kot so strokovno priznani, bolj so človeški, skromni in dostopni. Prijateljevanje s takšnimi ljudmi je velik privilegij.

Kako je s specializacijami v okviru Zdravniške zbornice?

Zdravniška zbornica ima od države javno pooblastilo, da razpisuje specializacije. Trikrat letno se v zbornici pregledajo potrebe po specializacijah v različnih krajih. Glede na dane finančne in mentorske možnosti se razpiše število specializacij za posamezen kraj in za posamezno področje. Slovenija se sooča z velikim pomanjkanjem zdravnikov in tukaj je vrzel, ki je v najkrajšem času ne bomo uspeli zapolniti. Trenutno zaposlujemo kolege, ki prihajajo iz drugih držav. Dolgoročno gledano pa to ni prava rešitev. Čakamo prve diplomante Medicinske fakultete v Mariboru, hkrati je tudi Medicinska fakulteta v Ljubljani povečala število vpisnih mest. Sama specializacija, ki je potem razpisana, je v rokah zbornice. Zbornica imenuje glavnega mentorja in spremlja, kako specializant napreduje.

Nam lahko poveste še kaj o vašem častnem doktoratu univerze v Oulu?

Prvi stik z Univerzo v Oulu je bil pred 10. leti, ko sem iskala partnerja za evropsko študijo. Ti prvi stiki so se pozneje poglobili, sodelovanje smo nadaljevali na raziskovalnem in izobraževalnem področju. Septembra 2005 je senat Univerze v Oulu izbral kandidate za častni doktorat. Univerza podeljuje doktorate vsakih 5 let in med velikim številom predlaganih se odločijo za tiste kandidate, ki so ob izkazanem znanstveno raziskovalnem in strokovnem delu tudi veliko prispevali k razpoznavnosti Univerze v Oulu v Evropi in v svetu. Podelitev častnega doktorata poteka zelo ceremonialno. Protokol je tradicionalen. Izvira iz 17. stoletja, ko ga je filozof Rene Descartes prinesel v Stockholm, od tam pa so ga prevzele nordijske univerze. Promotor, ugledni profesor Univerze v Oulu, za vsakega izbranca prebere utemeljitev za častni doktorat v latinščini in častnemu doktorju preda cilinder in meč. Cilinder kot simbol znanja in meč, kot simbol orožja za obrambo znanstvene resnice in pravičnosti v družbi. Med dobitniki so bili tudi Nobelovi nagrajenci, kar je zame predstavljalo še posebno čast, poleg zavedanja, da sem edina predstavnica Univerze v Mariboru s tem naslovom.

Nasvet za študente?

Bodite to, kar ste, zaupajte sami sebi. Zaupajte v svojo inteligenco. Bodite vztrajni in bodite pošteni.

Za konec bi vas povprašala še o anekdoti iz časa vašega študija ali dela?

Spomnila sem se zelo zanimive anekdote. Vrsto let sem izgledala zelo otročje. Bilo je še na starem oddelku, ko sva s pokojnim prim. Sinkovičem tri mesece obravnavala dojenčka s težkim miokarditisom. Po uspešnem zaključnem zdravljenju so starši prišli po otroka, močno so se mi zahvaljevali in oče je rekel: »Škoda, gospa doktor, da niste malo več študirali, da bi lahko zdravili tudi nas.« To pomeni, za otroke je pomembno manj, za odrasle pa več znanja. Resnica je seveda obratna. Za otroke je potrebno veliko več znanja.